

તંત્રી રથાનોથી...

હાથના કર્યા હૈયે વાગ્યા

વિકાસ અને શહેરીકરણની આંધળી દોટમાં આપણે એટલ ગુલતાન થઈ ગયા હીએ કે પ્રકૃતિ સાથેની સમતુલ્ય તોડી નાખી છે.

નોર્મની રજાધાની ઓસ્લોમાં 'ઓસ્લો ડ્રોપિકલ ફોરેસ્ટ ફોર્મ'ની બેઢકમાં જંગલોના વિનાશ અંગે 'વર્લ્ડ રિસોર્સ ઇન્સ્ટિયુટ' દ્વારા રજૂ કરાયેલા આંકડા હબક બાઈ જવાય તેવા છે. પૃથ્વી પરથી ૧, ૫૦, ૮૮૮ ચોરસ ક્રિકેટ મીટિટ અથવા તો બાંગલાદેશ જેટલા ક્ષેત્રફળમાં દાવાના, કુદરતી આકાંક્ષા, જમીનના ધોવાના તેમજ વૃક્ષોના કાપા સહિતના કારણોસર ટ્રોપિકલ જંગલોના નાશ થયો હતો. જંગલોમાં વૃક્ષો આદેખ કપાવથી હવાનાં રૂપ બિલયાન રૂપ કર્યા કર્યાન ડાયોક્સાઇડ ડલવાપો હતો. વૃક્ષોની ગેરલાજરીમાં કાર્બન શોધાયા વિના હવાનાં બને છે. કાર્બન હવાનાં વધુ ડલવાય તેમ ગરમી વધ્યી, બરફ પીગળનો, નદીઓ સુકાવી, જમીનમાંથી લેજ ઘટાયા સહિતની સમરાવાઓ સરળી થઈ, જેના પરિણામ આપણે ગ્લોબલ વોર્મિંગના નામે સહન કરી રહા હીએ. આ રિપોર્ટ અનુસાર પૃથ્વી પરથી દર મનિટે ફૂટભોલના ૪૦ મેટેન અથવા તુ લાખ ચો. મી. જેટલાં જંગલ સાથ થઈ રહાં છે. દાલિયા અમેરિકા ખંડ, દાલિયા-પૂર્વ એશિયા અને મધ્ય આદિકામાંથી સૌથી વધુ જંગલ નાથ થઈ રહાં છે. ભારતમાં ટ્રોપિકલ જંગલો આમ પણ ઓછાં છે. વર્ષ ૨૦૦૧થી ૨૦૧૭ સુધીના ૧૬ વર્ષમાં કુલ ૧૫,૪૦૦ ચો. ક્ર. મી. વિસ્તારના જંગલોનું તુકસાન ભારતને થથું છે. કાર્બન ડાયોક્સાઇડ એમેશન વેંચિક તપમાનાં સરેરાશ વધાયા માટે મુખ્ય કરાયા છે. ગયા વર્ષે એનજી સંબંધિત કાર્બન એમેશન રોકોદ્બ્રક વધીને તર.૧.૫ ગીગાટન થથું છે ત્યારે ઇન્ટરનેશનલ અનેજી એજન્સીઓ તો ચેતવણી આપી છે કે એક તરફ જીજાની ખપત વધતી જાય છે અને બીજા તરફ, જીજાની કાયક્ષણતા સુધારવાના પગલાં ધીમાં પડતાં જાય છે તેનું પરિણામ માનવજીને સહન કરું જ પડશે. સમજ વિશ્વાસ પેટ્રોલ અને ડિજલના વધતા વપરાશથી હવામાં પ્રદૂષણ વધું જ જાય છે. આ ફોસીલ ઓઈલના ભાવ ગમે તેટલા વધત જાય પરંતુ, વાહનોને વપરાશ ઘટતો નથી. આપણે ઓછે એ હીએ તેમ વાહનો સતત વધતાની જાય છે અને અને બીજા તરફ, જીજાની કાયક્ષણતા સુધારવાના પગલાં ધીમાં પડતાં જાય છે તેનું પરિણામ માનવજીને સહન કરું જ પડશે. સમજ વિશ્વાસ પેટ્રોલ અને ડિજલના વધતા વપરાશથી હવામાં પ્રદૂષણ વધું જ જાય છે. આ ફોસીલ ઓઈલના ભાવ ગમે તેટલા વધત જાય પરંતુ, વાહનોને વપરાશ ઘટતો નથી. આપણે ઓછે એ હીએ તેમ વાહનો સતત વધતાની જાય છે અને અને બીજા તરફ, જીજાની કાયક્ષણતા સુધારવાના પગલાં ધીમાં પડતાં જાય છે તેનું પરિણામ માનવજીને સહન કરું જ પડશે. સમજ વિશ્વાસ પેટ્રોલ અને ડિજલના વધતા વપરાશથી હવામાં પ્રદૂષણ વધું જ જાય છે. આ ફોસીલ ઓઈલના ભાવ ગમે તેટલા વધત જાય પરંતુ, વાહનોને વપરાશ ઘટતો નથી. આપણે ઓછે એ હીએ તેમ વાહનો સતત વધતાની જાય છે અને અને બીજા તરફ, જીજાની કાયક્ષણતા સુધારવાના પગલાં ધીમાં પડતાં જાય છે તેનું પરિણામ માનવજીને સહન કરું જ પડશે. સમજ વિશ્વાસ પેટ્રોલ અને ડિજલના વધતા વપરાશથી હવામાં પ્રદૂષણ વધું જ જાય છે. આ ફોસીલ ઓઈલના ભાવ ગમે તેટલા વધત જાય પરંતુ, વાહનોને વપરાશ ઘટતો નથી. આપણે ઓછે એ હીએ તેમ વાહનો સતત વધતાની જાય છે અને અને બીજા તરફ, જીજાની કાયક્ષણતા સુધારવાના પગલાં ધીમાં પડતાં જાય છે તેનું પરિણામ માનવજીને સહન કરું જ પડશે. સમજ વિશ્વાસ પેટ્રોલ અને ડિજલના વધતા વપરાશથી હવામાં પ્રદૂષણ વધું જ જાય છે. આ ફોસીલ ઓઈલના ભાવ ગમે તેટલા વધત જાય પરંતુ, વાહનોને વપરાશ ઘટતો નથી. આપણે ઓછે એ હીએ તેમ વાહનો સતત વધતાની જાય છે અને અને બીજા તરફ, જીજાની કાયક્ષણતા સુધારવાના પગલાં ધીમાં પડતાં જાય છે તેનું પરિણામ માનવજીને સહન કરું જ પડશે. સમજ વિશ્વાસ પેટ્રોલ અને ડિજલના વધતા વપરાશથી હવામાં પ્રદૂષણ વધું જ જાય છે. આ ફોસીલ ઓઈલના ભાવ ગમે તેટલા વધત જાય પરંતુ, વાહનોને વપરાશ ઘટતો નથી. આપણે ઓછે એ હીએ તેમ વાહનો સતત વધતાની જાય છે અને અને બીજા તરફ, જીજાની કાયક્ષણતા સુધારવાના પગલાં ધીમાં પડતાં જાય છે તેનું પરિણામ માનવજીને સહન કરું જ પડશે. સમજ વિશ્વાસ પેટ્રોલ અને ડિજલના વધતા વપરાશથી હવામાં પ્રદૂષણ વધું જ જાય છે. આ ફોસીલ ઓઈલના ભાવ ગમે તેટલા વધત જાય પરંતુ, વાહનોને વપરાશ ઘટતો નથી. આપણે ઓછે એ હીએ તેમ વાહનો સતત વધતાની જાય છે અને અને બીજા તરફ, જીજાની કાયક્ષણતા સુધારવાના પગલાં ધીમાં પડતાં જાય છે તેનું પરિણામ માનવજીને સહન કરું જ પડશે. સમજ વિશ્વાસ પેટ્રોલ અને ડિજલના વધતા વપરાશથી હવામાં પ્રદૂષણ વધું જ જાય છે. આ ફોસીલ ઓઈલના ભાવ ગમે તેટલા વધત જાય પરંતુ, વાહનોને વપરાશ ઘટતો નથી. આપણે ઓછે એ હીએ તેમ વાહનો સતત વધતાની જાય છે અને અને બીજા તરફ, જીજાની કાયક્ષણતા સુધારવાના પગલાં ધીમાં પડતાં જાય છે તેનું પરિણામ માનવજીને સહન કરું જ પડશે. સમજ વિશ્વાસ પેટ્રોલ અને ડિજલના વધતા વપરાશથી હવામાં પ્રદૂષણ વધું જ જાય છે. આ ફોસીલ ઓઈલના ભાવ ગમે તેટલા વધત જાય પરંતુ, વાહનોને વપરાશ ઘટતો નથી. આપણે ઓછે એ હીએ તેમ વાહનો સતત વધતાની જાય છે અને અને બીજા તરફ, જીજાની કાયક્ષણતા સુધારવાના પગલાં ધીમાં પડતાં જાય છે તેનું પરિણામ માનવજીને સહન કરું જ પડશે. સમજ વિશ્વાસ પેટ્રોલ અને ડિજલના વધતા વપરાશથી હવામાં પ્રદૂષણ વધું જ જાય છે. આ ફોસીલ ઓઈલના ભાવ ગમે તેટલા વધત જાય પરંતુ, વાહનોને વપરાશ ઘટતો નથી. આપણે ઓછે એ હીએ તેમ વાહનો સતત વધતાની જાય છે અને અને બીજા તરફ, જીજાની કાયક્ષણતા સુધારવાના પગલાં ધીમાં પડતાં જાય છે તેનું પરિણામ માનવજીને સહન કરું જ પડશે. સમજ વિશ્વાસ પેટ્રોલ અને ડિજલના વધતા વપરાશથી હવામાં પ્રદૂષણ વધું જ જાય છે. આ ફોસીલ ઓઈલના ભાવ ગમે તેટલા વધત જાય પરંતુ, વાહનોને વપરાશ ઘટતો નથી. આપણે ઓછે એ હીએ તેમ વાહનો સતત વધતાની જાય છે અને અને બીજા તરફ, જીજાની કાયક્ષણતા સુધારવાના પગલાં ધીમાં પડતાં જાય છે તેનું પરિણામ માનવજીને સહન કરું જ પડશે. સમજ વિશ્વાસ પેટ્રોલ અને ડિજલના વધતા વપરાશથી હવામાં પ્રદૂષણ વધું જ જાય છે. આ ફોસીલ ઓઈલના ભાવ ગમે તેટલા વધત જાય પરંતુ, વાહનોને વપરાશ ઘટતો નથી. આપણે ઓછે એ હીએ તેમ વાહનો સતત વધતાની જાય છે અને અને બીજા તરફ, જીજાની કાયક્ષણતા સુધારવાના પગલાં ધીમાં પડતાં જાય છે તેનું પરિણામ માનવજીને સહન કરું જ પડશે. સમજ વિશ્વાસ પેટ્રોલ અને ડિજલના વધતા વપરાશથી હવામાં પ્રદૂષણ વધું જ જાય છે. આ ફોસીલ ઓઈલના ભાવ ગમે તેટલા વધત જાય પરંતુ, વાહનોને વપરાશ ઘટતો નથી. આપણે ઓછે એ હીએ તેમ વાહનો સતત

'ફિટાણા'

"માંડવરે કાંઈ મેલો રે બાજોકી કે ફરતી મેલો રે કંકાવતી, તેણો મારે આશાભરના જોશી કે આજ મારે લખવી છે કંકોત્રી...."

કે પછી હોય,

"નાશાંખવી રે સાજન બેહું માંડવે" કેટલાં સરસ લગ્નજીતા, આને કહેવાએ 'ફિટાણા'.

દોસ્તો લગ્ન એટલે શું? લગ્ન એટલે "બે પરિવાર, બે વિચારથારા, બે હૈયાનો મેળાપ".

આ લગ્ન પ્રસંગમાં 'ફિટાણા' ન હોય એ કેમ ચાલે? 'ફિટાણા' એટલે શું? કારણ આજની આ શાચ્ચત્પ્રદી તો આ નામથી અજ્ઞાજ હશે. કારણ આફિટાણાં પણ લુસ થઈ રહ્યા છે.

દોસ્તો ફિટાણાં એટલે, "ગીત દ્વારાં થતી મીઠી તકરાર, વરપક્ષ અને વહુપક્ષ દ્વારાંકરાતો મીઠી ધા જે હાથ ઊંચા કરીને ગળામાંથી હોય એટલો ઊંચા સુરે સામસામે થતું વાક્યુદ્ધ. એમાં પછી કોઈને હોંટું પણ ના લાગે. એ ફિટાણાંમાં વરવધૂના સગાનોનો આડેહાથે લેતા પણમજા તો ત્યારે આવતી કે એક હુંબા જે હિસેથા મોહુ હંગાવીને જ ફરતા હોય એને પણ ના છોડતા, એ તો રહેવા દી ગોર મહારાજ અને આખવરને પણ ફિટાણાંમાં જોડી હેતા આવા આ ફિટાણાંની મજા જ કંઈ ઔર હોય છે.

દોસ્તો અફસોસ એ વાતનો છે આવી મજા હવે રહી નથી કારણ લગ્નજીત ગાવાવાણ પણ બહારથી પેસા ખરીને બોલાવવાં પડે છે. એટબું જ નથી લગ્નની મજા પણ મરી ગઈ છે, નકરો પેસાનો દેખાડો અને ઘોટાં આડબરો રહી ગયાં છે.

દોસ્તો લગ્નની મજા તો પહેલાં હજ હતી એની વાત કર્યા વગર હું રહી શકતી નથી. દોસ્તો પહેલાં તો લગ્ન લખાય ત્યારથી ઘરમાં પ્રસંગની શરૂઆત થઈ જતી. એમાં પણ ચાલમાં અને ગામડામાં લગ્નની મજા જ કંઈક ઔર હતી. લગ્ન લખાય ત્યારથી જ મંડ્યો રોપાને ગેણેશ-સ્થપના થઈ જતી. રોજ રાતે આજુબાજુની સ્ત્રીઓ આવીને લગ્નના ગાણ ગાતી અને લાલી પણ આપવામાં આવતી. આ સિલસિલો છે ક લગ્નના દિવસ સુધી ચાલતો.

દોસ્તો તમને ખબર છે દેરેક લગ્નની વિધિનું પણ એક આગાંનું મહત્વ છે. તે પછી માળા રોપવાથી કે પીઠી ચોડવાથી કે પછી માંદાથી બાંધવું કેપસ પાટ હોય અને ડાઢાનાં પાણીંકટાણાં પણ હોય જ જેમકેપાથી ઉકાવાં માટે,

"કોમલ બેનનાંમાંમારે તમે ઓરેરા આવો કે ડોમલ બેન ને પાટે થી ઉત્તરાચો."

આવાંફિટાણાં થી માહોલ હાસ્યમય રહેતું. તેમાં પણ એક હોડી રીત હતી ઉકરી બેસાડી.

પણ લગ્નનાં દિવસે જમણવારીની પણ એક અલગ જ મજા હતી ત્યારે આજની જેમ બુકે ભોજન ન હતું, પંગતો પડતી અને કન્યાપક્ષવાળાંતાણ કરી કરીને મીઠાઈ ખવડાવતાં અને ની મજા આજનાં બુકુંમાં કાંઈ? ત્યારે ભલે વેચાઈથી ઓછી હતી પણ આ સાદા ભોજનમાં પણ ભાવ બહુ જ હતો. સાદા રસગુલ્બાંક ગુલાબજીબુમાંંકે મજા હતી તે આજના લાઈવ-કાઉન્ટરમાં ક્યાંયજોવા જ નથી મળતી ત્યારે દોસ્તો સાંજનારીસેધન હોયને તો પણ આજની જેમ જમણવાર નહીં માનને માગ આઈસકીમ કે કોલ્ડડિલ્સ હતાં, તો પણ બધાંહોંશેદોંશે વર-વધુને આશીર્વદ આપવાં જતાં અને બે ક ત્રણાઈસકીમજાપાયીજતાં. આતો હસવાણી વાત છે પણ દોસ્તો બધાંની સાથે પ્રસંગ કંચાં સચવાઈ જતો ખબર જ ન પડતી.

દોસ્તો ફિટાણાં એટલે, "ગીત દ્વારાં થતી મીઠી તકરાર, વરપક્ષ અને વહુપક્ષ દ્વારાંકરાતો મીઠી ધા જે હાથ ઊંચા કરીને ગળામાંથી હોય એટલો ઊંચા સુરે સામસામે થતું વાક્યુદ્ધ. એમાં પછી કોઈને હોંટું પણ ના લાગે. એ ફિટાણાંમાં વરવધૂના સગાનોનો આડેહાથે લેતા પણમજા તો ત્યારે આજની કે એક હુંબા જે હિસેથા મોહુ હંગાવીને જ ફરતા હોય, એ તો રહેવા દી ગોર મહારાજ અને આખવરને પણ ફિટાણાંમાં જોડી હેતા આવા આ ફિટાણાંની મજા જ કંઈ ઔર હોય છે.

દોસ્તો વિધિમાં દીકરીને પાટે બે સાડીને રૂમનદી વડીં લાઈવ-કાઉન્ટરમાં ક્રાંતિકાં જતાં. એટલે કે ફિયરાપેટી પાસે અને સોપારી મૂકીને આમંત્રણ આપતા કે જેથી તમારા પ્રસંગમાં કોઈવિન્ઝ ના હોય એ હોય છે.

દોસ્તો વિધિમાં દીકરીને પાટે બે સાડીને રૂમનદી વડીં લાઈવ-કાઉન્ટરમાં ક્રાંતિકાં જતાં. એટલે કે ફિયરાપેટી પાસે અને સોપારી મૂકીને આમંત્રણ આપતા કે જેથી તમારા પ્રસંગમાં કોઈવિન્ઝ ના હોય એ હોય છે.

દોસ્તો વિધિમાં દીકરીને પાટે બે સાડીને રૂમનદી વડીં લાઈવ-કાઉન્ટરમાં ક્રાંતિકાં જતાં. એટલે કે ફિયરાપેટી પાસે અને સોપારી મૂકીને આમંત્રણ આપતા કે જેથી તમારા પ્રસંગમાં કોઈવિન્ઝ ના હોય એ હોય છે.

દોસ્તો વિધિમાં દીકરીને પાટે બે સાડીને રૂમનદી વડીં લાઈવ-કાઉન્ટરમાં ક્રાંતિકાં જતાં. એટલે કે ફિયરાપેટી પાસે અને સોપારી મૂકીને આમંત્રણ આપતા કે જેથી તમારા પ્રસંગમાં કોઈવિન્ઝ ના હોય એ હોય છે.

દોસ્તો વિધિમાં દીકરીને પાટે બે સાડીને રૂમનદી વડીં લાઈવ-કાઉન્ટરમાં ક્રાંતિકાં જતાં. એટલે કે ફિયરાપેટી પાસે અને સોપારી મૂકીને આમંત્રણ આપતા કે જેથી તમારા પ્રસંગમાં કોઈવિન્ઝ ના હોય એ હોય છે.

દોસ્તો વિધિમાં દીકરીને પાટે બે સાડીને રૂમનદી વડીં લાઈવ-કાઉન્ટરમાં ક્રાંતિકાં જતાં. એટલે કે ફિયરાપેટી પાસે અને સોપારી મૂકીને આમંત્રણ આપતા કે જેથી તમારા પ્રસંગમાં કોઈવિન્ઝ ના હોય એ હોય છે.

દોસ્તો વિધિમાં દીકરીને પાટે બે સાડીને રૂમનદી વડીં લાઈવ-કાઉન્ટરમાં ક્રાંતિકાં જતાં. એટલે કે ફિયરાપેટી પાસે અને સોપારી મૂકીને આમંત્રણ આપતા કે જેથી તમારા પ્રસંગમાં કોઈવિન્ઝ ના હોય એ હોય છે.

દોસ્તો વિધિમાં દીકરીને પાટે બે સાડીને રૂમનદી વડીં લાઈવ-કાઉન્ટરમાં ક્રાંતિકાં જતાં. એટલે કે ફિયરાપેટી પાસે અને સોપારી મૂકીને આમંત્રણ આપતા કે જેથી તમારા પ્રસંગમાં કોઈવિન્ઝ ના હોય એ હોય છે.

દોસ્તો વિધિમાં દીકરીને પાટે બે સાડીને રૂમનદી વડીં લાઈવ-કાઉન્ટરમાં ક્રાંતિકાં જતાં. એટલે કે ફિયરાપેટી પાસે અને સોપારી મૂકીને આમંત્રણ આપતા કે જેથી તમારા પ્રસંગમાં કોઈવિન્ઝ ના હોય એ હોય છે.

દોસ્તો વિધિમાં દીકરીને પાટે બે સાડીને રૂમનદી વડીં લાઈવ-કાઉન્ટરમાં ક્રાંતિકાં જતાં. એટલે કે ફિયરાપેટી પાસે અને સોપારી મૂકીને આમંત્રણ આપતા કે જેથી તમારા પ્રસંગમાં કોઈવિન્ઝ ના હોય એ હોય છે.

દોસ્તો વિધિમાં દીકરીને પાટે બે સાડીને રૂમનદી વડીં લાઈવ-કાઉન્ટરમાં ક્રાંતિકાં જતાં. એટલે કે ફિયર

